

Ukončeme genderovou nerovnost ve starším věku:

průvodce pro evropskou genderovou politiku.

**HelpAge
International**

global network

Obsah:

- 1 Představení
- 2 Dopad genderové diskriminace ve starším věku
- 3 Gender a starší věk v evropských vnějších politikách
- 4 Závěry a doporučení

Klíčová poselství.

- Diskriminace na genderovém základě se může prolínat s diskriminací na základě věku a generovat nové a odlišné formy diskriminace v pozdějším věku
- Genderová diskriminace se může akumulovat po celý lidský život a často vést k marginalizaci člověka ve starším věku
- Lidskoprávní výzvy, zvláště u starších žen, nejsou pouze jednostranné. Je to vždy celý komplex a vyžaduje specifickou a cílenou pozornost
- EU se svých politikách rozvojové spolupráce a vnějších akcí jasně a silně vyjadřuje k genderové rovnosti a k právům dívek a žen jakéhokoliv věku. Nyní je třeba zajistit jejich plnou implementaci a podporu v odpovídajících mezinárodních akcích.

Představení

Existuje plné uznání důležitosti dosažení genderové rovnosti a posílení role žen v EU a globální rozvojové spolupráci. Přesto jsou práva starších lidí v této oblasti často přehlížena a zanedbávána. Děje se tak přesto, že probíhá rapidní globální stárnutí a počet osob ve věku 60 let a starších může v roce 2030 dosáhnout 1,4 miliardy, nebo 16,5%, světové populace¹.

Ženy starší 50ti let jsou ve statistikách stále ignorovány, i když jejich počet již nyní činí 24% světové populace, starší ženy převyšují počet starších mužů a jejich podíl ve starší populaci se stále zvyšuje². Starší ženy také často žijí osamoceny a v chudobě³.

finančně podpořeno
Evropskou unií

Za obsah tohoto dokumentu plně zodpovídá HelpAge International a v žádném případě nemůže být chápán jako stanovisko Evropské unie.

Z perspektivy lidských práv a v souvislosti s tímto dramatickým demografickým trendem je porozumění genderové rovnosti ve starším věku kritické pro zajištění efektivní genderové rovnosti a pro posílení zásahů v rozvojovém úsilí. Tento stručný materiál vysvětluje podstatu genderové rovnosti ve starším věku a zaměřuje se na to, jak dobře EU politiky v rozvojové oblasti a její zahraniční akce v genderové rovnosti a k posílení role žen pokrývají v současnosti tyto výzvy. Materiál končí doporučeními, jakým způsobem mají být tyto politiky implementovány tak, aby starší ženy a starší osoby obojího pohlaví z nich měli odpovídající prospěch.

Dopady genderové diskriminace ve starším věku.

Genderová diskriminace se často prolíná s jinými formami diskriminace jako je např. věk, schopnosti, stav, rasa, sexuální orientace, třídní zařazení, sociální status apod. To vede k tomu, že osoba je vystavena novým a odlišným formám diskriminace což může v budoucnu zesilovat genderovou nerovnost.

Například starší žena může být zranitelná když vzhledem ke svému nižšímu společenskému statutu ztratí své živobytí, má nedostatečnou znalost svých práv nebo jí místní právo neumožňuje dědit⁴. Zaměstnavatelé také často považují starší ženy za nevýdělečnou investici pro jejich vzdělávání nebo odborný výcvik. Mnohé starší ženy nemají odpovídající vzdělávací možnosti, jako např. učit se používat informační technologie⁵. Při poskytování finančních služeb může absence informací, které jsou třeba k poskytnutí úvěru nebo pojištění vést k tomu, že poskytovatel často pohlíží na věk jako na symbol rizika. Podle poznatků může být tato tzv. „věková brzda“ nižší než 55 let a disproportčně tak znevýhodňuje ženy, které v průměru žijí déle než muži⁶.

Foto: Gacheru Maima/HelpAge International

Sen o vzdělání.

„Jednou v noci jsem měla sen o tom, že se budu dál vzdělávat. V mém snu se otevřel kapesník a v něm byl klíč. Byl to klíč k mému vzdělání.“

Chtěla jsem začít hned od začátku, od standardu 1. Někteří lidé se mi však smáli, když mě viděli jít do školy. Nicméně nyní si již zvykli a hledí si svého.

Kdybych chodila do školy když jsem byla mladší, mnoho věcí bych nyní uměla. Moji bratři však byli z naší rodiny jediní, kteří mohli dostat vzdělání.“

Herin, 65, Kenya

1. UNDESA Population Division, *World Population Prospects: The 2015 Revision*, DVD Edition, 2015

2. UNDESA Population Division

3. UNDESA Statistics Division, *The World's Women 2015: Trends and Statistics*, New York, 2015

4. Saadia Z, 'Women and Ageing', in World Economic Forum, *Global Population Ageing: Peril or Promise?*, 2012, Chapter 3, p.24

5. General recommendation No. 27 on older women and protection of their human rights, CEDAW, 2010

6. Center for Financial Inclusion at Accion and HelpAge International, *Aging and Financial Inclusion: An Opportunity*, Washington DC, Center for Financial Inclusion at Accion and London, HelpAge International, 2014

7. Albone R, *Older people count: Making data fit for purpose*, Global AgeWatch policy brief 4, London, HelpAge International, 2014

8. Crespo E, 'Binomio envejecimiento y masculinidad', Fundación Colectivo para el Envejecimiento Activo Bolivia, 2014 (unpublished)

Mnoho populačně zaměřených průzkumů, jako je např. Demografický a zdravotní průzkum (DHS) registruje údaje pouze pro věkové rozpětí 19 – 49 let. Tam, kde jsou k dispozici i data pro starší věkovou skupinu, jsou tato data zřídka vyčleněna a jsou analyzována spolu s mladší věkovou skupinou⁷. Např. mnoho průzkumů násilí na ženách nezahrnuje data o ženách 50+, což znamená, že až 1/3 života ženy je ignorována a lidskoprávní přístup je narušen.

Starší muži se s diskriminací podle věku také setkávají, např. muž, který plnil svoji tradiční roli živitele ztratí svůj společenský status a zažívá pocity izolace a bezmoci po ukončení pracovní činnosti a příchodu stáří. Rozhovor se starším mužem v Bolívii ukázal na skutečnost, že ztráta jeho role živitele byl skutečně destabilizující prvek spojený se změnou sebevědomí a sebeúcty⁸.

Diskriminace na základě věku může být kumulovaná, kdy množství nebo opakování diskriminačních jednání se v čase sčítá a výsledkem může často být devastující dopad na člověka ve starším věku. Např. skutečnost, že ženy mají často omezený

přístup k placené práci, nižší mzdy a musejí často pracovat v neoficiálním sektoru znamená, že mají malou možnost přispívat si na důchod⁹. Velké genderové mezery jsou evidentní u příspěvkových penzí, zvláště u žen s dětmi¹⁰.

Vdovy mohou být zvláště marginalizované. Globálně pouze 43% žen ve věku 60 let a starších zůstává vdanými v porovnání se 79% starších mužů¹¹. Tato skutečnost je dána především tím, že ženy se tradičně vdávají, nebo jsou donuceny se vdát, za starší muže a nový sňatek uzavírá mnohem častěji vdovec než vdova¹². V mnoha zemích, díky závislosti na ekonomické podpoře manžela, zůstává mnoho starších vdov bez prostředků a jsou ohroženy izolovaností a chudobou¹³.

Ochrana starších žen v Tanzánii.

V Tanzánii byl zahájen nový projekt na podporu práv starších žen. Projekt by měl zvláště zlepšit ochranu starších žen před usmrcením nebo násilím spojeným s nařčení z čarodějnictví. Projekt podpořený EU a implementovaný HelpAge International (HAI) zahrnuje práci s aktivisty na místní i národní úrovni. zahrnuje intervence na různých úrovních komunity a učí starší ženy – aktivistky – jak řešit negativní postoje, chování a negativní jevy ve společnosti.

www.helpage.org/womens-rights-Tanzania

9. Kidd S, 'Equal pensions, equal rights: achieving universal pension coverage for older women and men in developing countries', *Gender & Development* 17:3, 2009, pp.377-388

10. UN Women, *Transforming economies, realizing rights, Progress of the World's Women 2015-2016*, New York, UN Women, 2015

11. World Economic Forum, *Global Population Ageing: Peril or Promise?* Chapter 3 (Women and Ageing, Saadia Zahidi), p24, 2012

12. World Economic Forum, *Global Population Ageing: Peril or Promise?*

13. World Economic Forum, *Global Population Ageing: Peril or Promise?*

14. Articles 2, 3 and 21(1) of the Treaty on European Union and Article 8 of the Treaty on the Functioning of the European Union

15. Article 23 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union (2000/C 364/01), the Strategy for equality between women and men 2010-2015 (COM(2010) 491 final), the European Commission and European External Action Service Joint Staff Working Document, *Gender Equality and Women's Empowerment: Transforming the Lives of Girls and Women through EU External Relations 2016-2020*, September 2015 (SWD (2015) 182 final), Council Conclusions on the Action Plan on Human Rights and Democracy 2015 – 2019, Council of the European Union, 20 July 2015

16. European Commission and European External Action Service, Joint Staff Working Document, *Gender Equality and Women's Empowerment: Transforming the Lives of Girls and Women through EU External Relations 2016-2020*, September 2015 and Council Conclusions on the Gender Action Plan 2016-2020, 26 October 2015

17. UN Commission on the Status of Women, Report on the fifty-seventh session, 4-15 March 2013, Economic and Social Council

18. Council Conclusions on the Action Plan on Human Rights and Democracy 2015 – 2019, Council of the European Union, 20 July 2015

19. Council Conclusions on the Action Plan on Human Rights and Democracy 2015 – 2019

20. Commission on the Status of Women, 59th session, Older Women and Beijing 20 years on, E/CN.6/2015/NGO/258, 4 January 2015

21. European Commission Communication, *A decent Life for all: from vision to collective action* 2 June 2014 (pp. 6,8), Council Conclusions on a transformative post-2015 agenda, 16 December 2014 (para 19), European Commission Communication, *A Global Partnership for Poverty Eradication and Sustainable Development after 2015*, 5 February 2015 (p.5)

Gender a starší věk ve vnějších politikách EU.

Genderová rovnost a ochrana práv žen jsou základní hodnoty zakotvené v evropské legislativě a jejich politikách¹⁴. EU podporuje principy nediskriminace, genderové rovnosti a posílení role žen ve dvou rovinách – uvnitř EU a ve svých zahraničních aktivitách¹⁵. Evropský akční plán 2016 – 2020 (GAP) se snaží o dosažení konkrétních výsledků pro dívky a ženy šířením generového povědomí, v cílených aktivitách a cestou politického dialogu¹⁶.

Evropská síť HAI vítá zaměření GAP na průnik genderu s jinými nerovnostmi, jako je věk nebo postižení. V GAP je důsledně poukazováno na nutnost ochrany žen v každém věku v důležitých oblastech jako jsou sociální ochrana a přístup ke zdravotním službám. Život ženy musí být brán do úvahy jako celek, např. když se jedná o potřeby zdravého sexuálního a reprodukčního života starších žen a o dopady nepřijatelných praktik, jako mrzačení pohlavních orgánů, a jejich dopad na ženu ve starším věku. Toto jsou oblasti, které jsou často v rozvojovém úsilí opomíjeny a kde je třeba odhalit. GAP také nebere v úvahu a dostatečně neupozorňuje na aktivity, které cílí na eliminaci všech forem násilí proti dívkám a ženám i když násilí vůči starším ženám uznala „Komise ke statutu žen 2013“ jako urgentní problém¹⁷.

Ve svém „Akčním plánu pro lidská práva a demokracii 2015 – 2019“ EU přímo vyzývá k šíření povědomí o právech starších lidí a věkové diskriminaci ve svých zahraničních aktivitách¹⁸. Také vyzývá k urychlené implementaci závazků na poli ženských práv, které jsou součástí mezinárodních úmluv a právních rámců, včetně „Konvence k eliminaci diskriminace žen“ (CEDAW), „Káhirské deklarace k populačnímu vývoji a rozvoji“ nebo „Pekingské akční platformy“¹⁹. Všechny zmíněné dokumenty doporučují akce k vymýcení kumulovaných diskriminací, kterým starší ženy čelí, a uznávají jejich existenci. To je velmi důležitý faktor když vezmeme do úvahy, že tyto mezinárodní rámce jsou, ve vztahu ke starším ženám, často nedostatečně aplikovány ve většině zemí světa a starší ženy jsou v těchto zemích nadále ignorovány a opomíjeny²⁰.

EU rovněž znovu potvrdila svojí podporu genderové rovnosti a posílení role žen při přípravě „Globální agendy udržitelného rozvoje 2030“. Při implementaci agendy 2030 prosazuje EU plně princip „nikdo nesmí zůstat pozadu“ s mnoha odkazy na starší lidi ve svých příspěvcích během jejího projednávání²¹.

HAI pomáhá starším lidem vyžadovat svoje práva, postavit se diskriminaci a překonat chudobu tak, aby mohli žít důstojný, bezpečný, aktivní a zdravý život.

K vytvoření tohoto materiálu přispěly následující přidružené organizace evropské sítě HAI : The Age Action Ireland, Age International, HelpAge Deutschland, HelpAge International España, Slovene Philanthropy, WorldGranny and Život90.

HelpAge International
PO Box 70156
London WC1A 9GB, UK
Tel +44 (0)20 7278 7778
Fax +44 (0)20 7387 6992
hai@helpage.org

www.helpage.org

ŽIVOT 90, spolek
Karolíny Světlé 18
110 00 Praha 1
Tel +420 222 333 555
sekretariat@zivot90.cz
www.zivot90.cz

Registered charity no. 288180

Příprava tohoto materiálu byla koordinována Ellen Graham, politickým poradcem HAI při EU (euoffice@helpage.org).

Foto na titulní stránce Janas Wresch, HelpAge International
Design TRUE www.truedesign.co.uk

Poprvé publikováno jako „Ending gender inequality in older age: Guidance for EU development policy“.

Copyright © HelpAge International 2015
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License, <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

Jakákoliv část této publikace může být bez souhlasu autora reprodukována pouze pro neziskové nebo vzdělávací účely. Zmiňte prosím pouze HelpAge International a zašlete nám kopii nebo odkaz.

ISBN 978-1-910743-04-1

Find out about our work with the EU: **www.helpage.org/european-union**

Sign up for our newsletter: **www.helpage.org/newsletters**

Nový přístup k upevnění humanitární pomoci.

DG ECHO je průkopníkem v genderovém a k věku citlivému přístupu k pomoci při poskytování humanitární asistence. Uznává, že dopad krizí není genderově neutrální a aby zajištění humanitární asistence bylo efektivní je třeba brát do úvahy specifické potřeby dívek, chlapců, žen i mužů všech věkových skupin. Toho musí být dosaženo cestou rozšíření všech operací a zaměřením akcí na specifické cíle tam, kde je to nezbytné.

Na podporu tohoto přístupu představil DG ECHO v roce 2014 tzv. „genderové a věkové znaky“ jako nástroj k posouzení a sledování, jak genderově a věkově citlivě humanitární intervence rozpoznat. To je ve vnějších politikách EU důležitý krok kupředu, protože uznává, že věk nemůže být posuzován izolovaně od genderového přístupu při hodnocení, implementaci a monitoringu účinnosti humanitární pomoci.

Závěry a doporučení.

Evropská síť organizací HelpAge International se obrací na EU s výzvou, aby plně zohlednila globální stárnutí ve svých vnějších akcích zaměřených na genderovou rovnost a posílení role žen a věnovala zvýšenou pozornost diskriminaci ve starším věku.

Ambiciózní cíle, stanovené v GAP, dávají EU velkou příležitost k tomu, aby více zahrnovala faktor staršího věku do své rozvojové agendy a do řešení diskriminace na základě pohlaví ve všech fázích lidského života.

- Vyzýváme Evropskou komisi a Evropskou službu vnějších akcí k zajištění odpovídajících kapacit a zdrojů k plné implementaci GAP, včetně cílených aktivit tam, kde je to nezbytné pro řešení specifických problémů staršího věku nebo které mají dopad zejména na starší lidi
- Vyzýváme Evropský parlament k tomu, aby důsledně kontroloval implementaci GAP a zajistil, že každé fázi lidského života je věnována náležitá pozornost
- Apelujeme na Evropskou komisi a členské státy EU aby zkoumaly, jak vybudovat odpovídající kapacity a uplatňovat větší soudržnost při uplatňování „generových znaků“ tak, aby byla zajištěna plná implementace faktoru věku v souladu s přístupem, který prosazuje materiál DG ECHO „genderové a věkové znaky“.

EU znovu potvrdila své závazky v řadě klíčových mezinárodních oblastí, které se vztahují k ženským právům, a je ve velmi dobré pozici stát se silným obhájcem tohoto tématu na globální úrovni.

- Vyzýváme členské státy k tomu, aby hrály aktivní roli a povzbuzovaly úsilí k silnějším globálním akcím v reakci na neúspěchy při implementaci mezinárodních rámců v oblasti ženských práv ve starším věku.

Přetrvávající neschopnost shromažďovat údaje o stáří a nedostatek informací týkajících se rovnosti pohlaví ve starším věku působí jako významná bariéra efektivní implementace těchto evropských a globálních rámců.

- Vyzýváme EU a její členské státy:
 - K provedení sběru a analýzy nezbytných údajů podle pohlaví a věku a v případě potřeby investovat do rozšíření datových souborů k zajištění spolehlivých údajů pro všechny fáze lidského života
 - K zohlednění mezisektorové a kumulativní diskriminace v kontextových genderových analýzách
 - K odstranění horní věkové hranice u indikátorů, včetně ukazatelů, ve všech případech vztahujících se k násilí na ženách.